

TANQIDIY NAZAR, TAHLILY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'UYALAR

BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINIF O'QITUVCHILARINING MA'NAVIY MADANIYATINI RIVOJLANTIRISHNING ILMIY-METODIK ASOSLARI

Atamuratova Dilafuz Saparboyevna

Urganch RANCH texnologiya universiteti magistranti

Jonybek111t@gmail.com

+998(97) 451-82-84

Annotatsiya: *ushbu maqolada bo'lajak boshlang'ich sinif o'qituvchilarining ma'naviy qiyofasini shakllantirish, madaniyatini boyitish, bu orqali yosh avlodga vatanparvarlik, odoq-axloq, insoniylik tushunchalarini singdirish kabi ustuvaz vazifalar tahlil qilingan. Jamiyatimizning muhim qatlami bo'lmish pedagoglarni talabalik davridayoq o'z vazifasiga tayyorlash, zamonaviy va bilimli kadrlarni yetkazib berish yo'lidagi metodlar haqida fikr yuritilgan.*

Аннотация: *В данной статье анализируются приоритетные задачи формирования духовного образа будущих учителей начальной школы, обогащения их культуры и, таким образом, привития молодому поколению понятий патриотизма, нравственности и гуманизма. Рассматриваются методы подготовки учителей, являющихся важной частью нашего общества, к выполнению своих обязанностей еще в студенческие годы, а также методы обеспечения современными и образованными кадрами.*

Abstract: *This article analyzes the priority tasks of forming the spiritual image of future primary school teachers, enriching their culture, and thereby instilling the concepts of patriotism, morality, and humanity in the younger generation. It discusses methods for preparing teachers, who are an important part of our society, for their duties while they are still students, and for providing modern and educated personnel.*

Kalit so'zlar: *talaba, pedagog, boshlang'ich sinif, metod, madaniyat, tajriba, individual.*

Ключевые слова: *ученик, учитель, начальная школа, метод, культура, опыт, личность.*

Keywords: *student, teacher, primary school, method, culture, experience, individual.*

Davlatimiz kundan kunga rivojlanar ekan, bu o'zgarishlar oldida o'zini yo'qotib qo'ymaydigan, tajribali kadrlarga bo'lgan ehtiyoj ham ortib bormoqda. Albatta, bu kadrlar o'z-o'zidan bu darajaga kelmaydi, avvalo, ularga sifatli ta'lim berish, bu bilimlarni amaliyotda qo'llay olish o'rgatiladi. Shu sababli, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev kadrlar tayyorlash masalasiga alohida e'tibor qaratmoqda: "Yangicha va mustaqil fikrlaydigan, mas'uliyatli, tashabbuskor, ilg'or va boshqaruv usullarini puxta o'zlashtirgan, vatanparvar, halol kadrlarni tanlash va tayyorlash bo'yicha samarali tizim

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G‘OYALAR

yaratilmas ekan, davlat boshqaruvida sifat o‘zgarishi yuz bermaydi.”¹⁴ Bunday kadrlarni tarbiyalashda pedagoglarimizning o‘rni muhim ahamiyat kasb etadi.

Bo‘lajak boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarining ma‘naviy madaniyatini rivojlantirish – pedagogik-psixologik omillar (aksiobiologik yondashuv va emotsional intellekt) hamda zamonaviy metodik vositalar (keys-stadi, loyiha ishlari) uyg‘unligini talab etuvchi tizimli jarayondir. Ushbu madaniyatni yuksaltirish bo‘lajak o‘qituvchining kasbiy kompetentligi tarkibiy qismi sifatida milliy qadriyatlar va pedagogik mahoratni amaliyotda qo‘llash ko‘nikmalarini shakllantiradi. Bo‘lajak boshlang‘ich sinf o‘qituvchisi nafaqat bilim beruvchi, balki yosh bolalar uchun “ma‘naviy namuna” (etalon) bo‘lishi kerak. Uning ma‘naviy madaniyati etik (kasbiy odob) va estetik (dunyoqarash) sifatlarni o‘z ichiga oladi. “Xalqimizning erkin va farovon, qudratli Yangi O‘zbekistonni barpo etish... sog‘lom, bilimli va ma‘naviy barkamol avlodni tarbiyalash...”¹⁵ muhim vazifalardan biridir.

Metodik asoslar:

Aksialogik yondashuv: Talabalarda milliy va umuminsoniy qadriyatlarni ustuvor deb bilish ko‘nikmasini tarbiyalash.

Integrativ yondashuv: Pedagogik fanlar (pedagogika, psixologiya) va ijtimoiy-gumanitar fanlar (falsafa, etika) orqali ma‘naviy immunitetni kuchaytirish.

Keys-stadi texnologiyasi: Talabalarga dars jarayonida yuzaga kelishi mumkin bo‘lgan ma‘naviy-axloqiy muammoli vaziyatlarni yechishni o‘rgatish.

“Boshlang‘ich sinfdan boshlab o‘quvchidagi bor imkoniyatlarini ro‘yobga chiqarish ustida muntazam ishlansa, bolaning intellektual imkoniyatlarini ro‘yobga chiqarishga asos solinadi. O‘quvchilar tafakkurini rivojlantirishning eng samarali yo‘li o‘quvchilarda ongli bilim, mustahkam ko‘nikma va malakalami shakllanish jarayonini ulaming tarbiyasi bilan birga tashkil etishdir. Buning uchun o‘qituvchi tinimsiz izlanishi, o‘qitishning yangi texnologiyalaridan samarali foydalanishi lozim.”¹⁶

Olib borilgan tadqiqotlar va ilmiy-metodik tahlillar shuni ko‘rsatadiki, bo‘lajak boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarining ma‘naviy madaniyatini rivojlantirish shunchaki axloqiy sifatlarni shakllantirish emas, balki murakkab tizimli pedagogik jarayondir. Ushbu jarayonning samaradorligi bevosita ta‘lim mazmuniga milliy qadriyatlar va zamonaviy aksiobiologik yondashuvlarning qay darajada integratsiya qilinganligiga bog‘liq.

Tadqiqot natijasida quyidagi xulosalarga kelindi:

Kasbiy etika va ma‘naviyat uyg‘unligi: Boshlang‘ich sinf o‘qituvchisining ma‘naviy madaniyati uning kasbiy kompetentligining o‘zagi hisoblanadi. O‘qituvchi o‘z shaxsiy namunasi orqali o‘quvchilarda vatanparvarlik, halollik va insonparvarlik kabi oliyjanob

¹⁴ Milliy tiklanishdan milliy yuksalish sari. (O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning asarlari va ma‘ruzalardan olingan fikrlar). Nashrga tayyorlovchilar: O.Salimov, Q.Quronboyev, M.Bekmurodov, L.Tangriyev. – Toshkent: Yoshlar nashriyoti uyi. 2019. – 104-bet.

¹⁵ O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 11-sentabrda gi "O‘zbekiston – 2030" strategiyasi to‘g‘risida" gi PF-158-son Farmoni.

¹⁶ Abdullaeva Sh.A. Pedagogika. – Toshkent: “Fan va texnologiya”, 2017, 248-b.

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'UYALAR

fazilatlarni shakllantiradi. Bu esa “Yangi O‘zbekiston strategiyasi” da belgilangan “ma’rifatli jamiyat” barpo etish g‘oyasiga to‘la mos keladi.

Metodik takomillashtirish zarurati: Talabalarning ma’naviy dunyoqarashini boyitishda an’anaviy ma’ruza darslaridan ko‘ra, interfaol metodlar — keys-stadi, keys-texnologiya va pedagogik vaziyatlarni tahlil qilish (situatsion tahlil) ko‘proq samara beradi. Bu usullar bo‘lajak o‘qituvchiga real hayotiy va pedagogik ziddiyatlarda ma’naviy to‘g‘ri qaror qabul qilish ko‘nikmasini o‘rgatadi.

Tizimli yondashuv: Ma’naviy madaniyatni rivojlantirish jarayoni uzluksiz xarakterga ega bo‘lishi lozim. Bunda faqat auditoriya mashg‘ulotlari bilan cheklanib qolmay, talabalarni mustaqil mutolaaga yo‘naltirish, milliy va jahon adabiyoti namunalarini tahlil qilish hamda madaniy-ma’rifiy tadbirlarda faol ishtirokini ta’minlash muhim ahamiyat kasb etadi. “Pedagogik faoliyatning amaliy jihati o‘qituvchining ilmiy-nazariy, metodik bilimni o‘quv-tarbiya jarayonida o‘quvchi bilan bo‘ladigan kommunikativ faoliyatida ijodkorlik va mahorat bilan namoyon etishdir. Har ikkala subyektning ham o‘quv fani bo‘yicha samaradorlikka erishish mezonlari aynan shu bosqichda o‘zini namoyon etadi.”¹⁷

Amaliy tavsiyalar:

Pedagogika oliy ta’lim muassasalarida “Pedagogik mahorat” va “Umumiy pedagogika” fanlari doirasida ma’naviy-axloqiy muammolarni yorituvchi maxsus amaliy modullarni ko‘paytirish;

Bo‘lajak o‘qituvchilar uchun “Kasbiy odob-axloq” bo‘yicha elektron metodik qo‘llanmalar va multimedia mahsulotlarini yaratish;

O‘qituvchi tayyorlash jarayonida uning nafaqat intellektual, balki emotsional intellektini (IQ) rivojlantirishga qaratilgan psixologik treninglarni joriy etish.

Xulosa qilib aytganda, ma’naviy yetuk boshlang‘ich sinf o‘qituvchisini tayyorlash — millatning ertangi kunini belgilaydigan strategik vazifadir. Ma’naviy madaniyat bilan qurollangan pedagoggina yosh avlod qalbida mustahkam ma’naviy immunitetni shakllantira oladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 11-sentabrdagi “O‘zbekiston – 2030” strategiyasi to‘g‘risida”gi PF-158-son Farmoni. www.lex.uz
2. Milliy tiklanishdan milliy yuksalish sari. (O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning asarlari va ma’ruzalaridan olingan fikrlar). Nashrga tayyorlovchilar: O.Salimov, Q.Quronboyev, M.Bekmurodov, L.Tangriyev. – Toshkent: Yoshlar nashriyoti uyi. 2019. – 117-bet.
3. Abdullaeva Sh.A. Pedagogika. – Toshkent: “Fan va texnologiya”, 2017.

¹⁷Musurmanova O. Pedagogik texnologiyalar – ta’lim samaradorligi omili. Monografiya. – Toshkent: “Yoshlar nashriyoti uyi”, 2020.8-b.

TANQIDIY NAZAR, TAHLILY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'OYALAR

4. Musurmanova O. Pedagogik texnologiyalar – ta'lim samaradorligi omili. Monografiya. – Toshkent: “Yoshlar nashriyot uyi”, 2020.
5. Ibragimov X.I., Abdullaeva Sh.A. Pedagogika nazariyasi (Darslik). – Toshkent: “Fan va texnologiya”, 2015.

